

A tanú vallomásához kapcsolódó relatív vallomástételi akadály(ok) újragondolása (?)

Absztrakt

Előadó:

Gácsi Anett Erzsébet
tanársegéd, PhD hallgató
SZTE – ÁJTK
Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék

Konzulens:

Dr. Fantoly Zsanett
egyetemi docens
SZTE – ÁJTK
Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék

A hatályos magyar büntetőeljárás törvény – az 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) – rendelkezése szerint a büntetőügyekben lefolytatott bizonyítások során „a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni [...]” [Be. 75. § (1) bek. 2. mondat]. Az idézett törvényhely a kontinentális büntetőeljárás rendszerek alapvető célját, a (büntető) anyagi igazság feltárását rögzíti; ám a „törekszik” szóval kifejezésre juttatja azt, hogy az igazság feltárásához vezető eljárás nem lehet korlátlan. A büntetőügyekben lefolytatott bizonyítás során ugyanis követelményként jelenik meg a bizonyítási eszközök törvényes beszerzése, valamint az ezekből származó bizonyítékok megfelelő értékelése.

A tanú vallomásánál – mint bizonyítási eszköznél – is megjelenik ez a követelmény, amelyet a törvény a tanú-vallomástételi akadályok felállításával és a hozzájuk kapcsolt garanciális rendelkezésekkel biztosít. Eme akadályok két csoportra bonthatók: részint az ún. abszolút, részint pedig a relatív vallomástételi akadályokra. Amíg az abszolút akadályok fennállása esetén a tanút a törvény erejénél fogva nem lehet kihallgatni – még akkor sem, ha a tanú egyébként vallomást kívánna tenni –, addig a relatív akadályok olyan kivételt képeznek az általános tanúzási kötelezettség alól, amelyekkel bizonyos, a Be.-ben felsorolt feltételek fennállása esetén a kihallgatandó személy saját belátása szerint élhet, külső befolyástól mentesen dönthet, hogy vallomást tesz vagy sem. A törvényben rögzített vallomástételi akadályoknak megkülönböztetett jelentősége van a bizonyítási eljárások menetében, hiszen e szabályok megszegésével lefolytatott tanúkihallgatás eredménye a bizonyítékok értékelése során nem vehető figyelembe.

Előadásom során a relatív tanú-vallomástételi akadályok közül az önvádra kötelezés tilalmát tartalommal kitöltő vallomástételi akadályt elemzem: „A tanúvallomást megtagadhatja az, aki a [Be. 82. §] (4) bekezdés esetét kivéve magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ezzel kapcsolatos kérdésben, akkor is, ha a tanúvallomást a [Be. 82. § (1) bekezdés] a) pont alapján nem tagadta meg” [Be. 82. § (1) bek. b) pont]. Ezen akadály azért érdemel kiemelt figyelmet, mert a jogalkotó a büntetőeljárás törvényt (is) módosító 2011. évi CL. törvény 56. és 62. §-aival [2012. 01. 01. hatállyal] – mintegy megerősítve ezt a tilalmat – előírja, ha megállapítható, hogy eme akadály fennáll, mind a nyomozati, mind a bírósági szakban (az általános figyelmeztetésen túl) még egyszer figyelmeztetni kell a tanút arra, hogy nem köteles vallomást tenni.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy jogalkotó a módosítás következtében miért csak ezt a relatív vallomástételi akadályt részesíti kiemelt védelemben; vajon ez az új szabályozás paradigmaváltást jelent-e a tanú kihallgatásának menetében, vagy „csupán” a már létező gyakorlat törvényi szintre emeléséről van szó? A feltett kérdések megválaszolását két aspektusból közelítem meg: részint a büntető eljárásjog elmélet, részint pedig az élő jog, a bírói gyakorlat oldaláról. Ennek során rámutatok arra, hogy a Be. legutóbbi módosításáig [2011. évi CL. törvény] a két oldal nem volt összhangban egymással.